

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRKÇE DERSİ UZUN TEZ ÇALIŞMASI

BİREYLER, TOPLUMLAR, SORUNLAR

Danışmanın Adı-Soyadı: Sevgi BALCI

Öğrencinin Adı-Soyadı: Berk Tan PERÇİN

Diploma Numarası: 1129-0069

Sözcük Sayısı: 3617

Araştırma Konusu: Necati Cumalı'nın "Acı Tütün" adlı yapıtında toplumsal bozuklukların işlenmesinde figürler ve figürler arası ilişkilerin değerlendirilmesi

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Diploma Programı Türkçe A1 dersi kapsamında, uzun tez olarak hazırlanan bu çalışmada, Necati Cumalı'nın Acı Tütün adlı yapıtında, toplumdaki bozuklukların figürler ve figürler arası ilişkiler üzerinden nasıl yansıtıldığı incelenmiştir.

Bu tezde, öncelikle figürler arası ilişkileri etkileyen, figürlerin kişilik yapıları değerlendirilmiş ve ardından yedi alt başlık altında figürler arası ilişkiler irdelenmiştir. Yapıt figürleri arasındaki ilişkiler sunulurken, bu ilişkilerin toplumdaki hangi yapıda, sorunların veya bozuklukların verilmesinde etkili olduğu işlenmiştir. Çalışmada, toplum düzenindeki ve devlet otoritesindeki temel bozulma toplumun yaşama bakışını etkilemektedir. Temelde yaşama bakışta oluşmaya başlayan yozlaşmalar, var olan bozukluklar toplumda sosyal alanlarda bozukluk çıkmasına neden olmaktadır. Bunlar, başta toplumsal yapılanmada olmak üzere insanlar arası ilişkide asıl yüzünü göstermektedir. Aşk İnsanlar arası ilişkilerde önce aşk ilişkisini ardından evliliği oradan çocuk yetiştirmeyi içeren sorunlar; vicdan, insani değer ve duyarsızlık gibi insanın ruhsal dünyasındaki olumsuz etkilerine kadar yapıtta yer bulmaktadır. Bu yönlerden değişen toplumsal yapılanma anlayışının insanların yaşam algısındaki temellerde de değişmeler ve bozulmalar meydana getirdiği temel nokta olarak bu tezde sunulmuştur.

(Sözcük Sayısı: 159)

İÇİNDEKİLER

ÖZ (ABSTRACT)

GİRİŞ	2
I. SUAT EROĞLU İLE ARABACI YUSUF İLİŞKİSİ: <i>TOPLUMSAL YAPILANMA</i>	5
II. FERİT TAŞCI İLE BİNNAZ İLİŞKİSİ: <i>AŞK</i>	7
III. EDA ALGAN İLE ÇOCUKLARININ İLİŞKİSİ: <i>ÇOCUK YETİŞTİRME</i>	10
IV. DOKTOR ZİYA SOMER İLE EŞİNİN İLİŞKİSİ: <i>EVLİLİK</i>	12
V. TÜTÜN EKSPERİ İSMET BEY İLE HALK İLİŞKİSİ: <i>VİCDAN</i>	13
VI. FERİT TAŞCI İLE KOMŞUSU ZİHİNSEL ENGELLİ İZZET İLİŞKİSİ: <i>İNSANİ DEĞER</i>	14
VII. FERİT TAŞCI İLE ENİŞTESİ KUNDURACI ŞAKİR İLİŞKİSİ: <i>UMURSAMAZLIK</i>	15
SONUÇ	17
KAYNAKÇA	19

Araştırma Sorusu: Necati Cumalı'nın Acı Tütün adlı yapıtında toplumsal bozukluklar figürler ve figürler arası ilişkiler üzerinden nasıl sunulmuştur?

GİRİŞ

İnsanların yaşamları boyunca her istedikleri her zaman olması gerektiği gibi karşılıklarına çıkmaz. İnsan yaşamının yoğun ve uzun bir kısmını toplumla haşır neşir olarak, toplum içinde geçirmektedir ve bu durum toplumlarda belirli çatışmaların, ayrılıkların yaşanmasına yol açmaktadır. Toplum düzenlerinde işler her zaman olması gerektiği gibi yürümez, hatalar ve eksiklikler olur. Sonuçta insanın başında olduğu bir işte veya yapılanmada işlerin gitmesi gereken düzenden çıkıp insanın kontrolünde bir bozukluk olarak ortaya çıktığı gözlenir. Bu kontrol sırasında insanın kendi çıkarları, istek ve arzuları için gerçekleştirdiği her eylem toplum düzenini daha da bozmak için atılmış bir adım niteliği taşır. Bu adımların en temel sebebi insanların birbirinden uzak olması ve dolayısıyla birbirlerine gösterecekleri empati ve anlayışı yerine getirememeleridir. Bu da toplumda farklı yapılanmaları ortaya çıkarır. Farklı yapılanmalar da toplumu sınıflara ayırır. Toplum sınıflara ayrılınca ve bu sınıflar birbirinden apayrı yerlerde bir yaşam kurunca da aralarındaki bağ gittikçe zayıflar. Dolayısıyla yöneten sınıf bu zayıflamış bağlar yüzünden çalışan halk, çiftçi kesimi düşünmeden, kendini onların yerine koymadan, kendi çıkarları doğrultusunda kararlar almaktadırlar. Ortaya çıkan ortamda güçlü bir toplum değil, zayıf bir toplumda kendi içinde parçalara ayrılıp birbirleri ile çatışan tabakalar oluşturmaya başlar. Toplumun kaybettiği birlik ve beraberlik pek çok çatışmaya sebebiyet vermektedir. Bu çatışmalarda çatışan tarafların oluşturduğu kutuplaşmalar pek çok insanın yaşam alanında da ortaya çıkabilmekte, güvensiz ve bozuk bir toplumsal yapısı oluşmasına neden olmaktadır.

Necati Cumalı'nın Acı Tütün adlı yapıtında da bu güvensizlik ve toplumdaki bozukluk ekicilerin satış umutlarının boşa çıkması ile okura verilmiştir. Yapıtın sunulduğundan yola

çıkarak ekicilerin içinde bulunduğu durum verilmektedir. Bu insanlar geçim kaynakları olan tütüncülüğün onları geçindirmeyeceğini öğrenince kendilerini çaresiz ve yardıma muhtaç hissederler. Her sıradan insan gibi güvendikleri birinden yardım beklerler ancak “lider” olarak nitelendirdikleri, güven duydukları insan, zaten bu bozuklukların yaratıcısı olarak işin arkasında olan temel kişi çıkınca hayal kırıklıkları yaşanması, umutların tükenmesi ve yaşam mücadelesinin sekteye uğraması gibi durumları da beraberinde getirir. Yapıt boyunca işlenen bu süreç, çok uzun bir süre olmamakla birlikte insanların içinde bulunduğu durumu irdelemektedir ve okuyucuya insanların içinde bulunduğu çaresizlik izleğini sunmaktadır. Gerek sabah-akşam kahvelerde oturan telaşlı köylüler, gerek kulaklarını radyodan kesmeyen sanki bağımlıymışçasına onu dinleyen esnaf, gerek radyoda her cümlede sonunda yükselen “inşallah” ve “amin” sözleri halkın içinde bulunduğu durumu göstermeye yeterlidir. Yönetici sınıfın vurdumduymazlığı toplum ve birey çatışmasının temelini hazırlamaktadır. Bu çatışma “birey ile lider” ve “birey ile toplum” arasında olmak üzere iki farklı şekilde yapıta verilmiştir. Bu hem yapıtın odak figürleri, figürler hem de yan figürleri aracılığıyla yapıta sunulur. Yapıttaki en temel çatışma, Suat Eroğlu ile Arabacı Yusuf figürlerinin ilişkisi üzerinden anlatılmıştır. Yusuf’un temsil ettiği sıradan halk sınıfı ile Suat Eroğlu’nun temsil ettiği yönetme gücünü elinde bulduran sınıfın çatışması verilerek halkın içinde bulunduğu en çıkmaz durum ifade edilmeye çalışılır. Başka bir karşıtlıkta Ferit Taşçı ile Binnaz’ın ilişkileri çevresinde sunulur. Bu, yapıtta, toplumun aşk ve sevgiye bakışı yönünden eleştirildiğini gösterir niteliktedir. Bu ilişkiyle toplumun önemseydiği değerlerin aslında sevgi olmadığı, para olduğu ve bunun da ne kadar yanlış olduğu; bu durumun nasıl bir toplumsal bozukluğa yol açtığı yapıt boyunca gözlenir. Eda Algan’ın geçmişi ile olan ilişkisi ise geçmişinde toplumdan gördüğü baskılar nedeni ile istediği şekilde birisi ile olamaması ve bu baskıyı kendi kızlarını yetiştirirken göstermesi, onlarla yaşadığı çatışma, toplumun çocuk yetiştirme yönünden kendi içindeki bozukluklarını göstermektedir. Cumalı, evliliğe bakışı ise Doktor Ziya Somer ile karısı

arasındaki ilişki ile sunmuştur. Bu ilişkinin ne kadar yanlış temeller üzerine kurulduğunu, doktorun karısı ile telefon görüşmelerindeki tek sohbetleri olan para olmasından anlamak mümkündür. Suat Bey ile Arabacı Yusuf'un sembolize ettiği toplumsal bozukluk yapıtta bir de Tütün Eksperi İsmet Tezcan gözlerinden anlatılmaktadır. Gittiği her köyde, köylünün durumunu görmesi ve patronları hakkındaki düşünceleri ile üst sınıf ile alt sınıfın çatışmasının toplumda ne kadar büyük bir bozukluk olduğuna dikkat çekmektedir. Toplumdaki eleştirilen başka bir bozukluk ise özürülere gösterilen ilgisizliktir. Bu ilgisizlik eserde İzzet isimli özürülü bir çocuğun elinde silah olmasına annesi ve babasının karşı çıkmaması ile verilmiştir. Bu ilgisizlik yapıttın sonunda dramatik bir ölüme sebebiyet vermektedir. Bir de yapıtta bütün bu bozukluklara seyirci kalıp kendi çıkarlarını koruyan insanlar eleştirilmektedir. Ferit Taşçı'nın Kunduracı Eniştesi Şakir tütüncülükle ilgilenmediği için etrafında gelişen olaylar karşısında her şeye ilgisiz kalıp bir de bu durumu kendi lehine çevirmeye çalışmaktadır. Yapıtta bu fırsatçılar ve bunun yarattığı bozukluklar Şakir üzerinden anlatılır.

Yazınsal yapıtlarda her figür ve bu figürlerin aralarındaki ilişkilerden yola çıkarak yapıtta yansıyan toplum ve o toplumun yapısı hakkında durumlar sunulur. Bu da, yazarın içinde yaşadığı ve gerçekliğinden etkilendiği toplumsal yapının yapıtlarda yansıtıldığının bir göstergesidir.

I. SUAT EROĞLU İLE ARABACI YUSUF İLİŞKİSİ: *TOPLUMSAL YAPILANMA*

Yapıtın temelini oluşturan bu karşıtlık sınıflar arası farklılıktan kaynağını alır. Yapıtta bu karşıtlık alt ve üst kesim olan iki kutbu simgeleyen bu iki figür arasındaki ilişki üzerinden yansıtılmaktadır. Para ve paraya bağlı oluşan maddi değerlerin, insan ilişkilerini nasıl belirlediğinin yansıtılmasında bu iki insan arasındaki ilişki yapıtta önemli yer tutar. Maddi düşüncelerin daha fazla anlam kazanması toplum düzeni bozulmasında etkili olmaktadır. Amerika-Türkiye tütün ortaklığının Türkiye temsilcisi Suat Eroğlu üreticinin aleyhine çalışmasına rağmen örgütlenmenin, işbirliğinin ve güvene dayalı sabrın temsilcisi olarak halkın gönlünde yer bulmaktadır, ancak durum böyle değildir. Suat Eroğlu'nun savunduğu sözde örgütlenme, aslında onun kendi kusursuzluğunu yansıtmaya çalışmasından ileri gelmektedir: *“Bütün dedikleri, verdiği emirler, on beş dakika içinde bütün Ege Bölgesi'nde duyuluyor, eksiksiz uygulanıyordu.”* (Cumalı, 186) Bu yönüyle Suat Eroğlu, yapıt boyunca işlenen toplumsal bozuklukların temelini yansıtan figür olarak da ortaya çıkmaktadır. Suat Eroğlu, milyonlarca tütün ekicisinin emeğini değerlendiren kişi olarak kimse tarafından tanınmasa da Ege bölgesinin en etkili kişilerinden biridir. Onun bu ticaret işindeki tek güç olması ve her istediğini yapabilmesi kurnalığından ileri gelmektedir: *“Bir bakıma da bir iki saat içinde bütün Ege Bölgesi'ni saran bu kapışma onunla ekiciler arasındaydı.”* (Cumalı, 185)

Suat Eroğlu, okulda başarısız olmuş daha sonra okulu terk etmiş ancak okuldaki yüksek İngilizcesinin verdiği avantaj ve tütüncüler arasında yetişmesi sonucunda kazandığı ticari yetenekleriyle kurnazlığı sayesinde bir anda tütün işinde yükselmiştir. Başka bir deyişle toplumdaki kutuplardan biri haline gelmiştir: *“Bundan sonra onlar düşün bizim peşimize, diyordu. ‘Bakalım kim altta kalacak.’ ”* (Cumalı, 187) Diğer kutbuysa Suat Eroğlu'nun “onlar” diye belirttiği kendi ekicileri oluşturur. Bu iki kutup arasında yapıt boyunca süren bir çatışma yansıtılır.

Arabacı Yusuf taşımacılıkla ve tütün üreticiliği ile geçimini sağlamaya çalışan alt sınıfın temsilcisi ve Suat Eroğlu'nun onlar diye nitelendirdiği kesim olarak yapıtta ortaya çıkmaktadır.

Yusuf, emeğiyle çalışmasına ve dürüst bir yaşam sürmesine karşın hak ettiğini alamamaktadır:

“Aynalarda gördüğü kendi yüzünü ansıyor, babasının yüzünde gördüğü çaresizlikten gelen o acılı anlamın, yıldan yıla kendi yüzüne de yerleştiğini, her geçen yıl biraz daha babasına benzettiğini görüyordu. sonra bütün tütün ekicilerinin yüzünde görüyordu o anlamın ortak çizgilerini. Bugün üç saat beraber yolculuk ettikleri yağhaneye gidip geldikleri Ferit'in yüzünde de görüyordu” (Cumalı, 121-122)

Yusuf sürekli yalanlarla kandırılan, bunlara inanmak zorunda bırakılan ve umutlarını ancak yalanlara inanarak sürdürebilen insanların ortak özelliklerini taşımaktadır. Karşılığını alamadığı emeklerin onda yarattığı düşünceler babası ve tüm ekiciler arasındaki ortak yüz çizgileriyle açıklanmıştır. Onun temsil ettiği sınıfın ortak özelliği olan kuşku onunda karakterinin de temelini oluşturmaktadır. Ürettiklerinin değeri, tüccarın eline geçince değer kazanan bu insanlarda, ekonomik bozukluğun yarattığı etkinin sonucu olarak üstlerine karşı olan güvensizlik duyguları ortaya çıkmıştır.

Yusuf zeytin, kara ekmek ve soğanla beslenen ailesinin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak, onun arabasının borcunu ödeme isteği ve yükümlülüğü, devletin piyasalarda oynadığı oyunu ve arkasındaki gerçeği fark etmesini sağlamıştır. Suat Eroğlu ve Arabacı Yusuf arasındaki ilişki, toplumdaki en temel bozukluğun yansıtılması yönünden bu bakımdan önemlidir. Bu ilişki yapıt boyunca ürettiklerinin satmadan yakan, aslında devletten çok kendisine ve ailesine zarar veren Yusuf'un isyanının temelini oluşturmaktadır. Aslında kasabalılar tarafından “ağzı var dili yok” olarak tanımlanan Yusuf sisteme olan inancını yitirince bir eylem adamına dönüşür. Her fırsatta kendi kendine kasaba halkına ve siyasi yetkililere söylediği gibi “*Bu fiyata satacağıma, tütünümü yakarım!*” sözünün arkasında durur ve kasabanın ortasında tıpkı dediği gibi tütününü

düşük fiyata satacağına oracıkta yakar ve halkın gözünde efsaneleşerek saygın olur, tepkiselliğin sembolü haline gelir: “*Dumanını alırsınız dedim, alın, sizin olsun! Ardından İzmir Caddesi’ndeki depolara doğru dönmüştü: Küllerini alın, o sadaka gibi kıydığımız paraya!*” (Cumalı, 287) Bu başkaldırı ile hakkını arayan ekicileri temsil eder, ancak bu yine kendi zararına olmuştur. Suat Eroğlu gibi insanlar başka insanların üzerinden istediklerini yaparak otoritelerini sürdürmeye devam etmektedirler. Arabacı Yusuf toplumsal bozukluğu gideremese de tepkisini ortaya koyan etkin bir figür olarak bu kutbun diğer kolu olarak yapıtta ortaya çıkmaktadır.

II. FERİT TAŞCI İLE BİNNAZ İLİŞKİSİ: AŞK

Yapıtın temelini oluşturan karşıtlıkların yapıtta farklı yansımaları da dikkat çekmektedir. Yapıtta, yansıtılan toplumsal bozukluklardan, toplumun sınıflı yapısı içinde düzene “kurban olma” durumuna düşen başka figürler de vardır. Bu bozuklukların insanlar arası başka ilişkileri derinden etkilediği görülür. Bu sınıflar arasındaki mali gücün ve bu gücün yol açtığı toplumsal bozukluk Ferit Taşçı ve Binnaz arasındaki “aşk” ilişkisi ile sunulmaktadır. Bu aşk ilişkisi, toplumsal düzenin etkilediği bir durum olarak yapıtta ortaya çıkar. Ferit Taşçı 1950’liler Türkiye’inde ortalama bir gelir düzeyi olan ailesinin tek erkek çocuğudur. Üretimi kendilerine yetecek tarlaları varken, tarım ürünleri üreticilerinin örgütlenmemesi sonucunda üretiminden düşük pay almış, evlenebilmek için kendi ve başkalarının tarlasında da çalışmak zorunda kalmış birisidir. Aynı zamanda hem üretici hem işçi sınıfına giren Ferit Taşçı yapıttaki ortalama düzeyde halk kesiminin iyi bir temsilcisi olarak toplum tarafından takdir gören biridir. Çalışkanlığına karşın gerek tarım üreticisi gerek de işçi olarak emeğinin karşılığını alamayan bu karakter, çalışkanlığı ile elde ettiği bu saygınlığı ekonomik saygınlığa dönüştüremediği için toplum düzenindeki yüksek kesimlerin çıkarlarının kurbanı olmaktadır:

“O hemen ‘Boşum’ demekle çabuk ele verdi kendini. Bakışlarını hala onun yüzünde dolaştıran kahya, elini anlamaya çalışan usta bir pokerci gibi kolluyordu dudaklarının hareketini. Her nedense tarlasında çalışmaya iyice istekli olduğunu açıkça anladi Ferit’in. O günlerde on beş liraydı usta bir arıkçının gündeliği. ‘Gündeliğin bende on iki buçuk.’ ” (Cumalı, 15)

Binnaz’sa eşi olacak kişinin kendisine olan ilgisini topluma da gösterme amacındadır. Bir kişinin kendisini erkeğine teslim etmesi için erkeğin ona saygı, sevgi, ilgi, cesaret ve korumayı içeren cömertlikler sergilemesi gerektiğine inanmaktadır. Ancak bunun bir koşulu vardır, cömertlik toplum tarafından da fark edilmelidir, hatta yaşlıları onu kıskanmalıdırlar. Ferit’e kavuşma konusunda ekonomik boyutta annesinin isteklerine karşı çıkarken, duygusal boyutta Ferit’e biraz naz yapması gerektiği konusunda annesine hak vermektedir. Gizlice mektuplaşma, her gece bahçeye gül atılması, aynı saatlerde kapının önünden geçilmesi gibi toplumsal baskının üstüne çıkıp karşılıklı ilginin belli edilmeye çalışılması ve bunun bu halde sürüp gitmesi Binnaz için gereklidir:

“Bunun içindir ki annesiyle baş başa tartışmalarında ne kadar Ferit’ten yana çıksa da, Ferit’le mektuplaşmalarında içgüdüleriyle o ölçüde annesini koruyor, haklı çıkarıyor, kendi duygularını elinden geldiği kadar elinden geldiği kadar gizleyerek, yavaş yavaş sabrının sonra ereceği noktaya doğru itiyor kışkırtıyordu Ferit’i (...) O böyle, Ferit’in karşılığında bir şey istemeden Ferit’in kendisine bağlı kaldığını gördükçe kendi sabırsızlığını kolaylıkla yeniyor, çevresindekilerin gözünde değerinin yüceltildiğine inanarak okşanmış duyuyordu onurunu.” (Cumalı, 47)

Ferit Taşçı’nın toplumla çatışmasının sebebiyse sevgi ile bağlandığı sosyal yapıda birbirlerine denk gözükken Binnaz’la birbirlerine ekonomik sebepler yüzünden bir türlü kavuşmamasıdır. İki sevgili birbirleriyle geçirebilecekleri güzel zamanlar ya da birbirlerini daha yakından

tanımak için birlikte zaman geçirmek yerine, Binnaz'la evlenmesinin getireceği maddi yükü karşılamak için canla başla çalışan Ferit'in zamansızlığı yüzünden gerçekleşmemektedir:

“Eda Algan, bir hafta sonra karşılık almaya geldiklerinde, Allah'ın emri Peygamberin sözüyle, Binnaz'ı Ferit'e verdiklerini açıkladı anasıyla Müriüvvet'e. Yalnız her şey sırasıyla olacaktı: Önce nişan, sonra nikah, sonra da düğün.”(Cumalı, 22)

Bu şekilde büyüyen duygusal gerilim yapıtın en sonunda birbirlerine plansız kavuşmalarıyla çözülür. Ekonomik boyutta ezilen Ferit Taşçı bu sayede duygusal olarak mutlu sona ulaşmaktadır. Bu mutlu son toplumsal bağlamda toplumun kurallarına aykırı olmasına rağmen umutsuzluk içindeki bu kasabada kabul görmektedir ve aynı zorluğu çeken insanların birbirine yardım etmesi yapıtın geneline hakim olan örgütlenememe durumuna karşın birlik ve dayanışmayla çözülmüştür.

Binnaz'ın davranışları ve Ferit Taşçı'yla ilişkisi; toplumun tepkisini ölçmek, erkeğine kavuşma özlemi, erkeğinin güvenilirliğini ve kendisine olan isteğini test etmek ve toplum baskısının temsilcisi annesine karşı olan tepkileri belirlemektedir.

III. EDA ALGAN İLE ÇOCUKLARININ İLİŞKİSİ: ÇOCUK YETİŞTİRME

Yapıtın temelini oluşturan karşıtlıklar yapıtındaki çocuk yetiştirme konusu çevresinde de işlenir. Eda Algan, toplumsal bozuklukların yuttuğu bir figür olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumdaki bozuk düzenin, toplum içinde yeni yetişen, şekillenen genç bireyler üzerindeki etkisi, bu figür üzerinden yansıtılmaktadır. Toplum düzeni içinde baskı gören kadın, baskı göstererek çocuk

yetiştirir. Eda Algan bu durumuyla yapıtta önem taşır. Binnaz'ın annesi, Eda Algan, aslında toplumsal yanlış kurallar tarafından zarara uğratılmasına rağmen, o kuralları sahiplenip kızı ve damat adayı üzerinde haksız bir baskı oluşturmaktadır, sonunda da bu uğurda hayatını kaybeder.

Eda Hanım gençliğinde çok güzel olması ve kendi sosyal çevresinde doğal bir saygınlığa sahip olması nedeniyle, boş umutlara sürüklemiştir, tüm bunlar onun hayal kırıklığı yaşamasına neden olmuştur. Kızının da kendi yaşadıklarını yaşamasını istememektedir:

“Çocukluğundan beri duyduğu övgüler, güzelliğinin, geçtiği yerlerde bir geminin sulardaki izi gibi uzanıp kalan çizgisi, başka kadınlardan kızlardan üstünlüğüne inandırdı onu. Elinde olmayarak boş umutlara, düşlere sürükledi.” (Cumalı, 20)

Okul hayatının başlamasıyla ekonomik olarak güçsüzlüğünün farkına varan Eda Algan, estetik yönden üstünlüğünün toplum içinde belirli ahlaki kurallara bağlı olduğunu bildiğinden, güzelliğini ekonomik üstünlüğe çevirememiş ve kendi sınıfından Nazmi Çavuş'la evlenmiştir. Bunu da gururuna yedirememiştir. Kendince yaşadığı bu hayal kırıklığı bir başarısızlık olarak görmüştür. Kendi yaptığını kızının yapmaması için elinden geleni yaparak onun Ferit Taşçı'yla evlenmesini engellemeye çalışmaktadır. Bu yaklaşımı da yetiştirdiği çocuğun yaşam algısını farklı bir biçimde şekillendirir: *“Vara vara Nazmi Algan'a vardı. Bu evlenme sonunda, kasabanın doğu kıyısında küçük bir ev ile yarım saat dışında on dönümlük bir bağ sahibinin karısı olabildi ancak.” (Cumalı, 21)*

İdeallerini kendi üç kızına yansıtmaya çalışarak onları yetiştirmeye kalkan, Eda Algan'ın ilk kızı annesinin koyduğu kurallara uymayarak sevgilisine kaçar, toplum düzeninde gençler üstündeki baskıyı simgeleyen bir yapı gösteren toplum, aile onayı olmadan belirsiz bir yol alma

şeklinde yorumlanacak bir sevgiliye kaçma olayıyla başka bir toplumsal bozukluğa sebep olmuştur.

İkinci kızı yokluk sonucu eve geç doktor çağırılması nedeniyle kaybedilmiş, sonu olarak Eda Algan'ın yanında kendisinin yaşayamadığı idealleri yaşatabileceği tek kızı, Binnaz kalmıştır. O bu konudaki hıncını Ferit'le Binnaz'ın ilişkisinden çıkarmış ve nişan, nikah sonunda düğün talebiyle gençlerin birbirine kavuşması için o yılların ekonomik belirsizliğinde Ferit'in omzuna taşınması zor bir yük yüklemiştir.

Üçüncü ve en küçük kız olan Binnaz, annesinin kurduğu baskıya yapıt boyunca maruz kalan kızıdır. Eda Algan kendi geçmişi ve diğer kızlarında istediği başarıyı elde edemediği için son kızının çok üstüne gider. Kızının Ferit Taşçı'yla evlenmesini Ferit'in bulunduğu sınıfı beğenmediği için olabildiğince geciktirmeye çalışır. Bu bencilce kararları uygularken yaptığı baskı, her geçen gün kızının üstünde kurduğu kontrolü biraz daha kaybetmesini neden olur ve yapıtın sonunda kontrolünü tamamen kaybeder.

Eda Algan gördüğü bütün baskıyı kızlarına da göstermeye kalkışması birinin hastalıktan ölmesi, birinin evden kaçması ve bir diğerinin ise evlilik dışı birliktelik yaşamasıyla sonuçlanmıştır. Yapıt bu yönüyle toplumda baskıyla, olayların gidişatının kontrol edilemeyeceğini ve toplum düzeninde farklı bozulmaların oluşacağını, bu figürün olay örgüsündeki önemi ile ortaya koymaktadır. Baskıyla doğal gelişmelere karşı oluşturduğu güç hayatına mal olmuş ve kendi gençliği sırasında kendi mutluluğuna engel olan toplumdaki anlayışla savaşmak yerine onu kabul etmenin cezasını çekmiştir.

IV. DOKTOR ZİYA SOMER İLE EŞİNİN İLİŞKİSİ: *EVLİLİK*

Doktor Ziya Somer, iyi bir eğitim almış ancak eğitimini gerek ekonomik gerek ailevi nedenlerle ilerletememiş olduğu için, yine maddi nedenlerle kasabaya yerleşmiştir ve kasabanın sağlık merkezinin baş doktoru olarak yapıtta ortaya çıkmıştır. Düşünce yapısı yönünden uyuşmadığı, yapıt boyunca “tüketici” biri olarak ön plana çıkan karısıyla evliliğinin devamı onu bu evliliğin sadece ekonomik ihtiyaçlarını karşılamakla sorumlu tutan bir kişi olarak görevlendirmiştir. Eğitimi ve geçmişi dolayısıyla şehir kökenli olduğu halde, çatışmadan uzak duran kişiliği onu yaşamda iddiasız bir hale getirmiştir. Bu durum Doktor Ziya Bey’in hayattan beklentilerini kısıtlamakta ve yaşamını anlamsız hale getirmekte, yaşama bakışını olumsuz etkilemektedir.

Doktor Ziya Somer toplumsal bozukluğa neden olan bozuk evlilik düzenini yansıtmaktadır: *“Yapmacık, zorlama çıkar kokan bir iki sözün dışında, ne yakınlık, ne sevgi vardı konuşmalarında...”* (Cumalı, 217) Bunun sonucunda hak ettiği sevgi ve ilgiyi bulamayan doktorun, mesleki alanda ilerleyememesine, tatminsiz bir kişiliğe bürünmesine, aile içinde huzursuzluklara ve bunların sonucu olarak da yaşamı onun için anlamsızlaştırmaktadır: *“İğrençti her şey! Dün iğrençti, bugün iğrenç, yarın?... Ölüm! Eninde sonunda gelecek olan ölüm! Yanlış doğru yaşanmış yaşamları denkleştirecek, eşit kılacak olan ölüm!”* (Cumalı, 262)

Bilgisi ve özverisiyle mesleki alanda başarılı olmasına karşın intihar fikri bu ortamda gerçekleşmekte ve doktor yanı başında bütün bu sorunları çözebilecek boyutta olan başhemşirenin sevgisini ancak bu olayla fark etmektedir. Yapıtta, sevgisiz evliliklerin ekonomik temelle devam etmesini sağlayan toplum ve aile düzenindeki bozuklukların bireyleri sürüklediği felaketleri göstermesi yönünden bu figür önem taşımaktadır.

V. TÜTÜN EKSPERİ İSMET BEY İLE HALK İLİŞKİSİ: VICDAN

Yapıtta İsmet Bey, tütün eksperliği yapmaktadır. Ailesine kavuşmak için emekliliğini bekleyen o günlerin medyası olan gazete ve radyo yayınlarıyla oyalanan, mesleki nedenlerle sürdürdüğü bekar hayatının bitmesinin bekleyen bir figürdür.

İsmet Bey, ekonomik sistemdeki farklı durumların yarattığı toplumsal bozuklukları anlatmak amacıyla yapıtta ortaya çıkmaktadır. *“Yirmi sekiz yıldır eksperim... Her yılın yarısı çoluk çocuğuma hasret geçer. Eh çok değil iki yılım kaldı daha. İki yıl sonra emekliye ayrıldım mı kurtulacağım bu kahırlı işten”* (Cumalı, 104) Onun tütün eksperliği olan mesleki konumu, Ege tütün piyasasında üreticilerin yabancı şirketler karşısında en güvendiği ve oy verdiği partinin yönettiği devletin temsilcisi ya da devlet yapısıyla da ilişki halinde olmasından gelir. Eğer yabancı şirketler tütünün hak ettiği parayı vermezse, devletin kendilerine hak ettikleri ücreti vereceğini ve aracı tüccarlara karşı koruyacağını düşünen üreticiler devlete olan her türlü hislerini ona yansıtmaktadır. Halk ile ekonomi otoriteleri arasında bir köprü niteliği taşıyan İsmet Bey, aslında devletin tütün eksperleri arasında işini bilenlerin, yabancı şirketler ile birlikte kendi üreticilerinin ekonomik çıkarlarına karşı çalışarak büyük bir ekonomik ve toplumsal düzen bozukluğuna sebep olmakta olduğunu vurgular. Kendisinin ideali, bu kendi halkı aleyhindeki tezgahlara karışmadan emekli olabilmektir. Kolaylıkla zenginleşebilecekken uygulayabileceği ahlaki olmayan yollara sapmayan namuslu bir devlet memuru tipidir: *“ ‘Belki sizde iki yıl sonra geçersiniz iyi bir firmaya...’ ‘Allah göstermesin! Allah korusun beni o zaafi göstermekten’”* (Cumalı, 106). Piyasaların iddia edildiği gibi serbest piyasa koşullarında çalışmadığını, uluslar arası büyük şirketlerin aslında tekelle anlaşarak fiyatları üreticinin aleyhine çoktan belirlediğini bilmektedir. En büyük korkusu olan tahmin ettiği bu gelişmelerin kasaba halkı üzerinde yaratacağı gerilimin kendi üzerine yansımadır. Gerçekten de piyasalardaki olumsuz gelişmeler onun bu vasfını bilmeyen ve ilgilenmeyen kasaba halkının, onu hedefi haline getirmesine neden olur. Siyasi güçleri seçimden seçime hatırlanan üretici

seçmenler, siyasi parti seçmenlerinden bunun hesabını sordukları zaman yetersiz siyasi temsilciler gösterişte yapabilecekleri en kolay işi yapar ve İsmet Bey korktuğu konuma yani günah keçisi durumuna düşürülür ve tayini çıkar. Devlet Kurumu olan Tekel'in fiyat tespitini Suat Eroğlu gibi kişilerin başında olduğu yabancı şirketlere bırakması, başlangıçta üreticilerin kendi arasında örgütlenmesi gibi olumlu bir sonuç verir.

Bu örgütlenmelerin kasaba çapında küçük olması ve köylülerin ekonomik olarak muhtaç olması uzun soluklu bir direnişi olanaksız kılar, ancak halkın kısa süreli olarak dayanan örgütlenmesinin en iyi sonucu siyasi güçle tayini çıkarılan eksperin görevine iadesidir. Bu durum toplum düzenindeki bozuklukların sağlıklı ve uzun süreli örgütlenmelerle çözülebileceğinin vurgulanması niteliği taşıması bakımından yapıtta önem taşır.

VI. FERİT TAŞÇI İLE KOMŞUSU ZİHİNSEL ENGELLİ İZZET İLİŞKİSİ: İNSANİ DEĞER

İzzet yapılı, kuvvetli ancak küçük yaşta geçirdiği bir kaza sonucu zihinsel engelli duruma gelmiş bir çocuktur. İzzet, Ferit'e çok büyük hayranlık duymaktadır. Bu hayranlık öylesine güçlüdür ki İzzet'in kendi annesinin dediğini değil Ferit'in dediğini yapmasında etkilidir. Yapıtta okurun karşısına toplum içinde özürülülerin temsilcisi olarak çıkmaktadır. Toplumun gelişmişliğin kanıtı olarak özürülülere özel eğitim o günlerin Türkiye'sinde hayal bile edilemeyeceği için Ferit'in annesinin sosyal çabasıyla çocuğun toplum içinde kabul ettirilme çabası eserdeki en dramatik olayın meydana geliş nedenini oluşturmaktadır. Çocuğa özel bir eğitim verilmesinden öte bir de eline silah verilmesi ve buna hiçbir bireyin karşı çıkamaması yapıttaki en ciddi toplum düzenindeki bozukluklardan birini oluşturmaktadır: “ *Nebile Abla,*

çifte yine senin oğlanın elinde.’ ‘Ne yapayım? Alıyor.’ ‘Verme...’ ‘Dinliyor mu beni?’”
(Cumalı, 82)

İzzet’e verilen silahın toplumda bir insanın, Eda Algan’ın ölümünü neden olması, yapıtta toplumda özürlü kabul edilenlere olan ilgisizliğin yarattığı acı sonuçları ve bozuklukları vurgulaması açısından çok önemlidir.

VII. FERİT TAŞCI İLE ENİŞTESİ KUNDURACI ŞAKİR’İN İLİŞKİSİ: UMURSAMAZLIK

Yapıtta Kunduracı Şakir, fazla yer bulmamakla birlikte Ferit ile Yusuf’un tanışmalarını sağlayan figürdür. Cimri oluşuyla yapıtta ön plana çıkarılan Şakir, umursamazlığın, boş vermişliğin, duyarsızlığın ve bencilliğin yansıtılmasında etkili bir figürdür. Bozuk toplum yapısındaki bozuk sistemi umursamayan ve sadece kendini düşünen, vurdumduymaz kesimi simgelemektedir.

Yapıtta siyasi gelişmelerden etkilenmeden para kazanmaya çalışan ve bunu fırsat bilen esnafı ifade eder: *“Üçü de bu çiriş, ıslak kösele kokan dükkanda, deri önlükleri altında, ellerinde çekiçleri, falçetaları, çivileriyle bir çeşit güven altındaydılar. ‘Tütüncülük de iş mi?’ diye geçirdi alından.”* (Cumalı, 208) “Devlet” ve “Dış Piyasalar” tarafından fiyatı belirlenmeyen bir işle uğraştığı için siyasi gelişmelerle ekonomik kayba uğramamakta ve hatta çevresinde Arabacı Yusuf örneğinde olduğu gibi, bu nedenle parası olmayanların emeklerini ucuza satın alıp maddi olarak sahip olduğu güce güç katmaktadır: *“ ‘Bizim enişte biraz sıkıdır...’ ‘Biraz değil adamakıllı. Metelik hayrı dokunmaz derler adama.’”* (Cumalı, 87) İfadesi ile ne kadar cimri bir figür olduğunun tüm kasaba tarafından bilindiğini göstermektedir.

Yapıtta bu figüre yer verilmesinde toplumdaki bozuk düzene gereken duyarlılığı göstermeden, değiştirmeye gayret etmeyen ve sadece kendi çıkarlarını düşünen insanların eleştirilmesi dikkate değerdir.

SONUÇ

Necati Cumalı'nın "Acı Tütün" adlı eserinde, 1950'ler Türkiye'sinde toplumda süregelen düzensizlikleri yapıtta kurgulanmış çeşitli figürler aracılığıyla verilmiştir. Gerek bu figürlerin

yaşadıkları gerek düşündükleri, içinde buldukları durumlar aslında hep özenle seçilmiştir. Bu çalışmada yapıttaki toplumsal bozuklukların figürler ve figürler arası ilişki üzerinden nasıl verildiğine cevap aranmıştır. Yapıttaki odak figürler kabul edilebilecek Suat Eroğlu, Arabacı Yusuf, Ferit Taşçı ile yardımcı figürler olarak kabul edilebilecek Eda Algan, Binnaz Algan, Doktor Ziya, İzzet, Şakir genel olarak yapıtı toplum varlığı içinde incelemek için yaratılmış figürlerdir. Bu figürler arasındaki ilişkiler, toplumda sorunlara kaynaklık eden olayların yansıtılması bakımından önem taşır. Yapıtta “lider” ve “halk” üzerinden verilen toplumsal bozukluklar, güvensizlik ve şüpheye boğulmuş bireylerle halkın yöneticisine karşı beslediği duygular okuyucuya aktarılmıştır. Öte yandan bu duygular sebepsiz değildir, bazı bireyler diğer bireylerden kendilerini üstün kabul ederek onları hiçe sayıp kendi çıkarları için çabalamaktadırlar. Bu bencillikleri tüm toplumu derinden etkileyip toplumda sorunlara yol açar. Bu durumda gereken önlemi almamak yapıtın sonunda da görüldüğü gibi Yusuf’un isyanı ile dile getirilmiştir. Bu isyan memnuniyetsizliği ve düzgün muamele isteğini vurgular ve toplumdaki bu düzen bozukluğuna üretici kendisine zarar vererek dikkat çeker. Düzen bozukluğu örneklerinden bir diğeri ise toplumun kendisi içerisinde. Temelde zihniyette var olan bozukluklar toplumda sosyal alanlarda bozukluk çıkmasına neden olmaktadır. Bunlar, başta toplumsal yapılanmada olmak üzere ve onun tetiklediği süreçte, aşk ilişkilerine yansımaktadır. Aşk ilişkileri temelinde de evliliğe oradan çocuk yetiştirmeye varan bir yelpazede seyreden sorunlar; vicdan, insani değer ve duyarsızlık gibi insanın ruhsal dünyasındaki olumsuz etkilerine kadar yapıtta yer bulmaktadır. Yapıtta bu sorunların çözülmesinin de ne kadar imkansız olduğu gözler önüne serilmiştir. Necati Cumalı “Acı Tütün” adlı eserinde birden fazla toplumsal bozukluğu farklı yönlerden ele alarak toplumdaki bozuklukları olduğu gibi yansıtmak istemiştir.

KAYNAKÇA

Cumalı, Necati. Acı Tütün. Cumhuriyet Kitapları, 19. Baskı: 2011